GAZETA KRAKOWSKA

No. 19.

W NIEDZIELĘ DNIA 6. MARCA 1803.

Z Wiednia d. 26. Lutego.

We środę d. 23 t. m. iako w dzień rocznicy S. P. Cesarza Jmc Józefa II. odprawione zostały w wieczor wigilie, a na zaiutrz o godzinie 11 przedpołudniem exekwiie, na których byli Cesarstwo Jchmość, z arcy Xiążętami i całym dworem przytomni.

J. C. K. M. raczył hrabiego Sygmunta Bukuwkę, kapitana w regimencie Oliwier Wallis, godnością aktualnego C. K. podkomorzego nayłaskawiey zaszczycić.

D. 11 t. m. umarł tu Antoni baron Störk, C. K. aktualny konsyliarz, pierwszy nadworny lekarz i protomedyk niższey Austryi, bywszy dziekan i rektor, teraz prezes medycznego wydziału w wszechnicy wiedeńskiey, w 72 roku życia, a w 45 służby. Rodził się w Sulgau w Szwabii d. 21 Lutego 1731. Dzieckiem ieszcze przybył do wiednia i w instytucie ubogich był umieszczony. Przez swoią nadzwyczayną pilnośc celował we wszystkich naukach i po 9 letnich pracach został doktorem filozofii, a w 5 lat potem udawszy się do medycyny pod sławnym Van Switem doktorem medycyny. I tak przez swoie rzadkie talenta wyszedł na stopień, iaki do zgonu swego posiadał. Społeczność traci w nim rozumnego medyka, familiia wspieracza, a ludzkość pocieszyciela.

Z Ratyzbony d. 14. Lutego.

Onegday ministrowie pośredniczących mocarstw podali deputacyi Rzeszy na dwoch arkuszach drukowaną notę, która iako nowy dodatek do planu wynadgrodzeń uważana bydź może. Treść iey następuiąca:

„ Elektor Bawarski ma otrzymać wynadgrodzenie w ziemi za biskupstwo Aichstadtskie, które iuż dla niego było przeznaczone. Meklenburg - Schwerin nie będzie pobierał wiecznego dochodu 10,000 ryn. z dóbr kapitulnych i klasztornych w Osnabryku, iak dotąd było oznaczone, ale z opłat od żeglugi na Renie. Do tychże ceł przekazano ogołem przeszło 72,000 ryn. rocznych wypłat, dla Hessen - Rothenburg, Witgenstein - Barleburg i dla innych stanow. — Wszelka jurisdykcya sądowa obcego Xcia lub kraiu w Szwaycaryi, iako też prawa lenności są zniesione. Godność elektorska iest W. Xciu Toskańskiemu przyznana. Co się tyczy stopnia nowych elektorow, ten będzie na przemiany do Xiążęcey rady wcielony. Głownieysza część opłat od żeglugi na Renie iest dla Arcy kanclerza przeznaczona. Ponieważ Ren zacząwszy

od batawskich aż do szwaycarskich granic należy wspólnie do Rzepltey francuzkiey i Rzeszy niemieckiey, zaczem Francya z Rzeszą ma miec rowny udział do urządzenia, oznaczenia i zawiadywania wybieraniem tychże opłat. Arcy kanclerz będzie za pozwoleniem Cesarza od seymu upoważniony do traktowania w tey mierze z Francyą. Opłata od żeglugi nie ma przewyższać w summie zniesionych ceł na Renie. Obce statki większey podlegać będą opłacie niżeli niemieckie i francuzkie. W gorę idące statki będą także więcey płacić, niżeli na doł idące. Przy urządzeniu tych opłat, ma bydź wzgląd miany, ażeby statki iak naykrócey zatrzymywane były. Rząd francuzki i Arcykanclerz mianuią wspólnie jeneralnego dyrektora tych ceł, a przy każdem poborze ustanowią iednego kontrolera. Poborców sam Arcykanclerz mianuie, iednak za znieśieniem się z zwierzchnikiem kraiu, wktórym pobor przypada. Naymniey 5 a naywięcey 15 poborow ma bydź ustanowionych. Urzędy te nie są w żaden sposób wyięte z pod sądownictwa swego kraiu, wyiąwszy tylko co się tyczy służby. W potrzebnym razie będą także miały wszelką pomoc od zwierzchności kraiowych. Dochod będzie nayprzod obrocony na zastąpienie administracyi, potem podzieli się na dwie części; z tych iedna będzie użyta na utrzymanie obu brzegow Renu, druga na zapłacenie Arcykanclerza i innych Xżąt. Jeżeliby się ieszcze od tych wydatkow iaka pozostałość okazała, tedy ta ma posłużyć do zmnieyszenia opłat. Przed urządzeniem tego podatku należą także do ucałkowania wynadgrodzeń Arcykanclerza cła reńskie na prawym brzegu Renu do tego czasu pobierane, a to od d. 1 Grudnia 1802, w czym Arcykanclerz ma się porozumieć z należącemi do tego Xżętami. Gdy te odmiany przyięte od Rzeszy zostaną, będzie na ow czas ostateczny akt wynadgrodzeń sporządzony. — Członki deputacyi są bliskie swego celu, gdzie im miło będzie kosztować owocow prac swoich, i widzieć ie rownie iak Rzesza potwierdzonemi przez Cesarza Jmć. — W Ratyzbonie d. 11 Lutego 1803.

Bühler. Laforet.

Deputacya Rzeszy naradzała się nad tą notą d. 12 t. m. i postanowiła odesłać ią seymowi, który ią niebawnie pod rozwagę weźmie i w tym ieszcze miesiącu zatwierdzi.

Z Londynu d. 15 Lutego.

Sydney Smit odieżdza na fregacie Diamond w szczególnych zleceniach do Egiptu.

"Z ubolewaniem." — Rzekł dnia 7 kanclerz P. Addington w izbie niższey — z ubolewaniem wnoszę o dalsze ograniczenie wypłaty bankowey w gotowych pieniądzach. Nie widzę tu potrzeby dowodzić, że bank iest w stanie wypłaty, ponieważ mowię do zgromadzenia, 'którego członki znaią dobrze stan angielskiego banku z dawnieyszych udzieleń. Wielu dawniey przeciwnych temu krokowi dzisiay nań głosuią. Mogłoby sie to komu zdawać nie potrzebnem, kiedy bieg wexlowy z Hamburgiem iest w rowni, a z Amszterdamem bardzo mała onego różnica. Z tem wszystkiem wystawienie mnostwa kraiowych papierow (których wypłata bardzoby wielkie wycieńczenie bankowi przyniosła, ponieważ pewność i wiara tych papierow na banku zawisła,) iest przyczyną dalszego wstrzymania wypłat w gotowiźnie. Procz tego nie słuszna byłaby, zniewalać bank do wypłaty w gotowiźnie, kiedy nie mamy z nikąd przywozu srebra. Roztropność radzi nie wstrzymywać przez wydawanie monety wzrostu papierow. Nadto mniey rozsądną byłoby rzeczą otwierać wrota do wywozu pieniędzy za granicę kiedy w ostatnich 3ch latach drożyzny przeszło 20 mill. f. szt. za

zboże wysłaliśmy w gotowiźnie do obcych kraiow, i gdy utrzymywanie naszey armii i marynarki w obcych częściach świata przyprawiło nas o nieżmierne wydatki, a to wszystko się ieszcze przez handel do kraiu nie wrociło: Żądano z tego powodu wyznaczenia kommissyi roztrząśniczey, lecz izba niechay stanowi czyli ieſt potrzebna; ia wnoszę tylko o dalsze wstrzymanie wypłat bankowych w gotowiźnie.,,

P. Tierney: W przeciągu ostatnich lat sześciu nie odebraliśmy żadnego uwiadomienia o czynnościach bankowych, i wcale nie wiemy, czyli on był pożyteczny oyczyźnie naszey, a to ieſt dostatecznym powodem do weyrzenia w stan iego. Pozostaie ieszcze pytanie, czyli wstrzymanie odmiany biegu wexlowego może bydź użyteczne, i czyli to wstrzymanie radzićby należało, ieżelibyśmy chcieli ten bieg wexlowy na naszą korzyść obrocic. Żadnych do tego nie widzę powodow. Jeżeli bieg ieſt w rowni, tedy nie ma żadney pobudki do wywożenia pieniędzy za granicę. Lękam się aby wniosek wstrzymania nie był dziełem osób interesowanych. Procz tego podobne kroki za niepotrzebne sądzę, ponieważ wiele nam ieszcze należy się obawiac tak ze strony domowych rozruchow, iak i obcey polityki. Mowią, że bank ieſt w stanie całkowitey wypłaty, a za cóż składadź nań kommissyą roztrząśniczą? Rzekną mi, że dzisiay w banku ieſt 5 razy więcey złota i srebra, niżeli w owym czasie, kiedy wstrzymanie poraz pierwszy zostało uchwalone. Coż więc za potrzeba składania kommissyi? Jeżeli obraz kraiowych dochodow podany od kanclerza z rzeczywistością ieſt zgodny, tedy wypłaty w gotowiźnie, które chcą wstrzymac, bynaymniey szkodzic nie mogą. Jeżeli znowu to wstrzymanie ma nastąpic z mało znaczącey przyczyny, tedy to koniecznie kredytowi zaszkodzić musi. Przekonany ieſtem, że większość obywateli angielskich ieſt za przetrząśnieniem bankowego stanu. Dla czegoż nie bydź za niem, i dla czegoż to nie ma nastąpic? Ja iednak bez dokładnieyszych wyiaśnień nie mogę nań głosowac. Uskarżano się, że pewny zacny członek (P. Pitt) nie pokazywał się w izbie, uskarżaią się teraz, wiem pewnie, że u niego wsparcie znaydzie. (P. Addington na to wstrząsnął głową, daiąc znak zaprzeczenia.) Można wstrząsać głową. Ja pewien ieſtem, że ten pewny członek, z podobnem zdaniem się oświadczył, i ktoregoby zapewne teraz nie odwołał. Jestem więc za kommissyą roztrząśniczą.

P. Fox: Dziwno mi, że wniosek wstrzymania na tak mało znaczących powodach gruntuią. Tylko w czasach naywiększych rozruchow i niebezpieczeństw można go bronić, a teraz należy nań zezwolić bez wchodzenia w iego potrzebę, bo naymnieysza rożnica nie korzystna biegu wexlowego z Amsterdamem niemoże iey za sobą koniecznie pociągać. Skutkiem przyięcia tego kroku będzie konieczność powtarzania onego za naymnieyszą okolicznością, bez baczenia nawet, iakieby stąd skutki na kraiowy kredyt spłynęły, gdyż można będzie każdego czasu powiedzieć że z przyczyny wywiezienia mnostwa pieniędzy za zboże, i biegu wexlowego w rowni z pieniądzmi, wypada wstrzymac wypłaty bankowe w gotowiźnie. Zawiadowcy bankowi oświadczali się często, że gotowymi byli, wypłacac w gotowiznie, gdyby się temu polityczne powody nie sprzeciwiały, nigdy inney wymowki nie daiąc; potrzeba więc i ninieyszego środka iaką przyczynę polityczną naznaczyc. Ta musi bydź izbie wiadomą. Nie możemy się przekonac, ażeby bieg wexlów z Amsterdamem miał o to naglic. Mi-

)2(

mo tego bank, ieżli ieſt w ſtanie wypłacania, może bezpiecznie wypłacać. Ja sądzę, że kredyt bankowy od dobrego poſtępowania dyrektorów zawisł; ieżeli iednak adminiſtracya chce ſię iego intereſſami trudnić, tedy sądzić koniecznie wypada, że dyrektorowie są niezdatni. Z tem wszyſtkiem ieżeli roztropność nie radzi na raz bankowych skarbów otwierać, tedy można temu złemu krótkotrwałym bilem zapobiedz. To ſtopniami wzraſtaiące wypłacanie w gotowiznie, może, podług moiego zdania nayskuteczniey temu trwożącemu złemu zapobiedz.

Lord Hawkesbury: Dosyć mi będzie odpowiedzieć na pytanie, czyli kommiſſya roztrząśnicza ieſt potrzebną, żeby nieroztropnością było, rozpoczynać wypłaty w gotowiznie, gdy zakupienie zboża wyniszczyło kray z pieniędzy, mnoſtwo monety do obcych kraiow wyszło. Powiedziano, że bieg wexlowy nie ieſt doſtatecznym powodem do tego środka, i że przemiiaiący, a może i nie ze wszyſtkiem szkodliwy bieg wexlow, nie zewszyſtkiem upoważnia do odmian i odwołań wſtrzymania wypłat. Co ſię iednak roztrząśniczey kommiſſyi tycze, tedy nauroczyściey przeciwko temu obſtaię, gdyżby mogła niepotrzebnie powszechny poſtrach wzniecić. Przy pierwszem zezwoleniu na wſtrzymanie wypłat, należało złożyć takową kommiſſyą dla zapewnienia ſię o ſtanie banku. Gdy więc pobudki tego już są wszyſtkim członkom wiadome, niepotrzebne zatem są dalsze roztrząsania, ponieważ ſtan banku już rozpoznany zoſtał. Niechcę ia twierdzić, żeby przeyrzenie syſtemy papierow, miało bydź wcale niepotrzebnem; ale śmiało zapewniam, że potrzeba iego dla banku nie ieſt nieodbita. Dla czegoż bodziec do wywozu pieniędzy miałby bydź co raz mnieyszym. Wydawanie papierów bankowych nie było szkodliwem dla wexlowego biegu, ieżeli w to czasu przywozu zboża liczyć nie będziemy. Oświadczam ſię przeciwko wszelkim nagłym odmianom.

P. Addington potem oznaczył czas trwałości wſtrzymania wypłaty do 6 tygodni rachuiąc od zaczęcia przyszłych parlamentu poſiedzeń, to ieſt blizko do Grudnia. Wreście zezwolono na wnieſienie proiektu wſtrzymania wypłat. Pomieniony termin, po nieiakich sporach d. 11 t. m. przyięty zoſtał.

Połkow: Despard zoſtał od sądu przyſięgłych, gdzie lord Ellenborough prezyduie, za winowaycę o zdradę kraiu razem ze swoiemi wspolnikami uznany, polecono ich iednak królewskiey łaskawości. Oto są niektóre szczegóły w tey mierze:

D. 5 Lutego rozpoczął ſię proces pułkownika Desparda i iego współ winowaycow, przeczytano punkta oskarżenia, i Despard podług formy uſtaw był zapytany: Kokoby chciał mieć za sędziego? Na to podług zwyczaiu odpowiedział: Boga i Oyczyznę. Punkta oskarżenia były naſtępuiące: 1) Że poymani zgromadzili ſie, uwiedli żołnierzy królewskich, i chcieli z niemi zburzyć rząd kraiowy, i Króla zgubić; 2) że w tym celu wiele osob taiemnie ſię sprzyſięgło; 3) że taiemnie przyymowali i rozdawali wzywaiące pisma z kopiią przyſięgi; 4) że mieli zamiar zchwycić Króla, i że ſie naradzali względem sposobney do tego okoliczności; 5) że chcieli napaśdź na bank i na Tower, zaiąć ie i tamteysze załogi wyrznąć; 9) że chcieli pochwycić świętą osobę królewską, opanować obie parlamentowe izby, zaiąć magazyn i wszyſtkie twierdze w Anglii, powyrzynać w nich załogi, i bunt powszechny zapalić.

Na pytanie kokoby chciał mieć za sędziego? półkownik Despard odpowiedział: "Sądzę, że to iuż uchwalono„ ale mu oświadczono, że powinien odpowiedzieć. "Boga i moią

Oyczyznę. „ Potem w mowie mianey do sędziów uniewinniał się, i prosił, aby odpowiedź iego dana przez niewiadomość formy prawa nie była wzięta za wzgardę sądu.

W mowie obżałowczey przez jenerała prokuratora mianey d. 7 t. m. iest wzmianka o odbieraney przysiędze, i spełnianych zdrowiach. Rozszerzenie praw, przykład Francyi &c. — Zabicie Króla miało nastąpic d. 16 Listopada gdy Król miał do parlamentu iechać. Gdy do spisku naywięcey pospolitych ludzi wchodziło, zdawałoby się więc, mówił jen: prokurator, że plan onego za nadto iest nierozumny, ażeby nim można było zacne osoby zatrudniać; ale imaginacya tych ludzi była zagorzała, a zapał leci oślep do zamierzonego celu, nie pytaiąc się, iakiemiby środkami tego dokazał. „ Przy Despardzie nieznaleziono żadnych zdradzieckich proiektów.

Względem [inkwizycyy współwinowaycow następuiące czytamy szczegóły: Chciano obalić rząd teraźnieyszy, który spiskowi tyrańskim nazywali, porozsyłać po kraiu emissaryuszow i sprzysiężonych na kompanie podzielić. Na iednem zgromadzeniu Despard podał plan formalnego spiskowych urządzenia w Londynie. Nie, odpowiedział Despard regularne urządzenie w Londynie iest niebezpieczne, bo rząd ma baczne oko na miasto; owszem regularnego urządzenia w kraiu potrzeba. Lud wszędzie iest niespokoyny, i chciwie wygląda momentu buntu. Moiem zdaniem czas teraźnieyszy iest tą przyiazną porą osobliwie w Leeds, Schefield, Birmingamie i innych znacznieyszych miastach w Anglii. Obiechałem dzisiay mil 20, a wszędzie lud niespokoyny widziałem. Rzecz ma się rozpocząć, gdy Król do parlamentu poiedzie. Król musi bydź zabity. Rozważyłem ia tę rzecz dostatecznie, moie serce iuż zatwardniało. Po zamordowaniu Króla należy wstrzymać wszystkich fiakrow i poiazdy pocztowe, dla uwiadomienia ludu po prowincyach, że iuż bunt wybuchnął. Ja sam, rzekł Despard, pierwszy na Króla uderzę. Oznaczę attak do Towru, gdy pieniądze i wiadomości otrzymam z zagranicy. Zołnierz Wood ieden ze spiskowych powiedział: że miał udadź się za szyldwacha, stanąc przy wielkiey armacie w Parku nabic onę kartaczami, i strzelić do Króla, gdy ten miał do parlamentu iechać. Gdyby zaś konie tylko zgineły, a Król przy życiu został, miał się nań rzució pochwycić go i zabić. „

Serżant Best miał potem mowę obrony za Despardem. "Słowa, rzekł między innem, nie są uczynkami. Głowna zdrada narodu zasadza się tylko na uczynkach, a tych nie masz. Niemoglіż się świadkowie, pomiędzy którемi nayniegodziwsi są ludzie, połączyć na pognębienie iednego niewinnego! Nieiestże głupstwo planu dostatecznem zaprzeczeniem iego bytności? Możnasz temu dadź wiarę, ażeby Despard powiedział: *Uderzę sam na Króla i własną go ręką zabiię* Króla, którego otacza gwardya licznieysza, niżeli cały poczet spiskowych? „

Lord Nelson, jenerał Clarke i wielu innych świadczyli za dobrem dawniey postępowaniem Desparda. Po 18 godzinney inkwizycyi sąd się rozszedł. Z 11tu wspoł-winowaycow Desparda 2 za niewinnych uznano, resztę znaleziono winnemi, a 3 polecono królewskiey łaskawości. Potem lord Ellenborough w pośród ponurego milczenia wydał dekret śmierci na Desparda i iego wspoł-winowaycow, w następuiących słowach: " Ustawa was potępia. Odprowadzeni do więzień, z których eście przyśli, wywiedzeni będziecie potem na plac sądowy, gdzie was obieszą; ale nim ieszcze umrzecie, wnętrzności wasze wyrwane, i w oczach waszych spalone zosta-

są. Wasze głowy potem będą odcięte, a ciała w ćwierci porąbane, te zaś do rozrządzenia krolewskiego oddane zostaną. Bog Wszechmocny niechay będzie litościwy na wasze dusze! „

Połkownik Despard chciał ieszcze na obronę swoich wspolnikow mowić, ale niepozwolono. Sądzą, że Krol zmieni karę śmierci, na karę dożywotniego więzienia.

W gazecie dworskiey sobotniey czytamy, że baron Silverhielm dotychczasowy minister szwedzki miał d. 2 t. m. pierwszą audyencyą u Krola. Połk: Hislop został mianowany gubernatorem Grenady.

Jenerał Fox obeymuiący kommendę w Irlandyi iest bratem znanego parlamentowego mowcy.

Listy z Gibraltaru pod d. 18 Stycznia donoszą, że tam wszystko iest w naywiększey spokoyności po rozstrzelaniu 3 hersztow w obliczu całey załogi. Wicegubernator gibraltarski jenerał Trigge ktory d. 2 t. m. pożegnawszy się z Krolem znowu tam poiechał, był dotychczas za urlopem w Anglii.

Ostatnie gazety nowoiorskie pod d. 9 Stycznia zaprzeczaią wieści o wzięciu na St. Domingo Port Republicain przez Murzynow, dodaiąc, że jenerał Roszambo nietylko iest wstanie utrzymać się w Cap François, ale nawet za przybyciem 2,000 posiłku z Marsylii, zaczepnie działać. Oto są niektore szczegóły w tey mierze. "JP. Jones kapitan statku Deymophilos, ktory do nowego Jorku 20 Grudnia przybył, zaprzecza wiadomości zdobycia Porta Republicain. W czasie iego odiazdu wszystko tam było wspokoyności, a załoga tamteysza wynosi do 3,000 ludzi. Embargo z okrętow amerykańskich zdięte. „ Rozchodzi się tu pogłoska, że Francuzi Nowego Orleanu za znaczną summę Anglii odstępuią.

Posłaniec stanu P. Hunter wyiechał z depeszami do naszego ambassadora J. B. Warrena do Petersburga.

Z Indyy donoszą, że 4 osoby ze świty ambassadora Perskiego z ran poniesionych umarło.

Kongres amerykański prosił prezydenta Jeffersona o udzielenie wszystkich wiadomości tyczących się odstąpienia Luizyany.

Tuteyszy dom handlowy amerykański ogłosił się d. 8 t. m. za nie będący w stanie wypłacania.

Z przylądka dobrey nadziei iuż 3 regimenta popłynęły do Indyy wschodnich.

Jenerał Andreossy dawał tuteyszemu ciału dyplomatycznemu drugą wielką ucztę. Wiadomo że sama robota nowego porcelanowego serwisu, który z Paryża teraz dostał, kosztuie 2700 f. szt.

Port nowego Orleanu iest zamknięty dla amerykańskich okrętow.

Z Paryża d. 12. *Lutego.*

Względem wynadgrodzenia elektora bawarskiego za Aichstadt iuż tu stanęła ugoda z P. Cetto.

Mrozy tu coraz wzrastaią. Dziś rano był mroz 11 stopni na ciepłomierzu Reaumura. Lod na Sekwanie iest gruby, ale za to zmnieyszyły się gorączki katarowe, które przez 16 tygodni dla nagłych zmian powietrza żadnego domu od swych nawiedzin nieuwolniły. Przez ten czas średnią biorąc miarę, po 170 ludzi na dzień umierało. Używanie zrazu krwi puszczania wiele osób o śmierć przyprawiło.

Z rozkazu prefekta policyi Monitor ogłosił sposoby leczenia i prezerwatywy przeciw teraźnieyszey chorobie.

Tuteysi ewangelicy ieszcze z danego sobie przez uchwałę senatu pozwolenia wolnych obrządkow, nie korzystali, iuż to, że

mała ich liczba niepozwala im mieć kościoła podeymować nań koszta, iuż przez wdzięczność i przyzwyczaienie, że więcey niż od wieku odprawiali swe nabożeństwo w kaplicach posłow szwedzkiego i duńskiego, tak iż nieznośna byłaby dla nich oddalić się od tych kaplic przez przywiązanie do kapelanow, u których wczasie rewolucyynych zaburzeń radę i pociechę znaydowali, a obay kapelani oświadczyli się, że naywiększe korzyści nie zniewolą ich do porzucenia teraźnieyszych Panow, i weyścia w służbę francuzką. Zrzekli się więc tuteysi ewangelicy korzyści mienia własnego kościoła, bo prawo narodow zaręcza im zawsze mimo wszelkiey odmiany bezpieczeństwo obrządkow.

J. Imp. M. Wszech Rossyy przysłał w upominku ministrowi Talleyrandowi rzadki skarb numizmatyczny. Jest to zupełny zbior bitych medalow w Rossyi w liczbie 160 wszystkich Carow, Imperatorow i Imperatorowych zacząwszy od Iwana Wasilewicza zwycięzcy (który w r. 1554 zdobywszy Kazan i Astrachan. Carem się ogłosił) aż do dziś szczęśliwie panuiącego Imperatora Alexandra I. i nadto wszystkie medale W. Xżąt od Ruryka to iest od r. 867 zacząwszy w liczbie 43.

Poeta Lambert członek niegdyś akademii francuzkiey, a potem instytutu narodowego umarł onegday w r. 85 życia swego. — Astronom Laland, Choiseul Gouffier, i bywsza aktorka panna Dumesnil są także niebezpiecznie chorzy.

Od granic Szwaycaryi d. 10. *Lutego.*

Oto iest treść federalnego rządu Szwaycaryi, który służy za dodatek do kantonowego urządzenia. (Zobacz Nr. 11 naszey Gazety). — " Dziewiętnaście kantonow są stosownie do zasad osobnych ich konstytucyy skonfederowane. Zaręczaią sobie nawzaiem swoie konstytucye, całość gruntu, wolność i niepodległość, tak względem zagranicznych mocarstw, iako też którego z kantonow lub iakowey fakcyi. — Woyska i pieniężne posiłki, które na utrzymanie tego zaręczenia potrzebne będą, maią bydź od każdego kantonu w tym stosunku dostawiane, w iakim ie sam rząd federalny przepisze. — Długi kraiowe zaciągnione przed i podczas rewolucyi, maią bydź zaspokoione summami, które kray za granicą posiada. Dobra narodowe należą do tego kantonu, na którego gruncie leżą. — Nie masz więcey w Szwaycaryi poddaństwa, ani mieyscowych, urodzenia, osobistych lub familiynych prerogatyw. — Wewnętrzne cła i inne opłaty są zniesione i niemogą bydź nowe postanowione; wolny handel i kommunikacya po całey Szwaycaryi są zapewnione. Nadgraniczne cła należą do tych kantonow, w których przypadaią; taryfy ich iednak musi seym potwierdzić. Opłaty gościeńcowe, mostowe i przewozowe należą z podobnymże warunkiem do kantonow, które ich wybieraią. — W całey Szwaycaryi iedna tylko będzie mennica. — Zaden kanton nie może dadź u siebie przytułku skazanemu sądownie lub obwinionemu winowaycy. — Zaden kanton nie może więcey iak 200 ludzi płatnego żołnierza trzymać. — Zaden kanton nie może z drugim, a tem mniey z zagranicznym mocarstwem w osobne przymierze wchodzić. — Rząd lub prawodawstwo kantonowe, któreby przestąpiło ustawy lub rozkazy seymu, może bydź pociągnione iako buntownik do sądu złożonego z prezydentow kryminalnych sądow reszty kantonow. —— Wszelkie władze, które wyraźnie nie są zachowane dla federalnego rządu, należą do kantonow. — Seym zgromadza się corocznie na przemiany w Fryburgu, Bernie, Soloturnie, Bazylei, Zurichu i Lucernie. Kanton, w którym się seym odbywa, iest dyrektoryalnym.

Burmistrz, czyli woyt miasta iest landmanem Szwaycaryi. Miasto zastępuie mieszkania deputowanych i inne potrzeby, a kanton daie pensyą landmanowi. — Wszystkie dyplomatyczne stosunki idą przez ręce landmana. —— Zaden kanton nie może nad 500 ludzi milicyi zbierac bez uwiadomienia o tem landmana. — W przypadku zaburzenia i t. d. może landman z iednego kantonu do drugiego woyska posyłać, iednak tylko na żądanie wielkiey rady zaburzonego kantonu i to zniosłszy się wprzód z małą radą dyrektoryalnego kantonu. — Jeżeli wczasie nieprzytomnego seymu wynikną kłótnie pomiędzy kantonami, tedy landman może mianować polubowych sędziow dla ich zagodzenia. — Landman czuwa nad utrzymaniem ustaw i urządzeń seymowych, iako też nad konstytucyami kantonowemi. — Seym składa się z iednego deputowanego z każdego kantonu; ci odbieraią pełnomocnictwa i instrukcye od swych kantonow, których się trzymać muszą i stosownie do nich głosować. Dziewiętnastu ci deputowani, z których się seym składa, maią razem 35 głosow, z których przypada na iednego z kantonow Berneńskiego, Zurichu, Wodskiego, St. Gallen, Gryzonii i Argowii po 3, z Tessinu, Lucerny, Turgau i Fryburskiego po 2, a z reszty kantonow po iednym. — Seym zgromadza się co rocznie na początku Czerwca; posiedzenia iego nie mogą dłużey trwać nad miesiąc; może iednak bydź nadzwyczaynie zwołany, iako to: na żądanie pogranicznego mocarstwa, lub iednego kantonu, ieżeli rada wielka dyrektoryalnego kantonu na to zezwoli, a w przypadku odmowienia, żądanie 5 kantonow iest dostateczne, albo nakoniec ieżeli landman uzna tego potrzebę. — Seym stanowi woynę, robi pokoy i przymierze; do tego wszystkiego iednak potrzeba zgody 3 części kantonow. On sam zawiera handlowe traktaty i kapitulacye względem będącego zagranicą woyska. Może także upoważnić który kanton do ułożenia się w interessach mnieyszey wagi z zagranicznym iakim mocarstwem; lecz bez iego zezwolenia niewolno w żadnym kantonie rekrutować dla obcego mocarstwa. Seym zatrudnia się wewnętrznem i zewnętrznem bezpieczeństwem Szwaycaryi, mianuie jenerałow, zagranicznych posłow i t. d. Stanowi względem kłotni pomiędzy kantonami, ieżeli te przez polubowych sędziow nie mogą bydź zagodzone, i w tym celu na końcu swoich posiedzeń zamienia się w syndykat, w którym każdy deputowany ieden tylko ma głos. — Jeden kanclerz i pisarz sądowy należą do seymu; urzędy ich są dożywotnie, a pensye zawsze z dyrektoryalnego kantonu pobieraią. „

Przybyli do Krakowa.

Dnia 1. *Marca.*

W. Felix Izdebski stoi na kleparzu pod Nr. 4. — W. Xiądz Jan Michalczewski stoi w mieście pod Nr. 520. — W W. Franciszek hrabia Szembek porucznik od C. K. regimentu Ułanow i bracia iego Wincenty i Józef stoią w mieście pod Nr. 264. — JP. Prakmayer C. K. gabinetowy kuryer przeiechał do Petersburga.

Dnia 2. *Marca.*

W. Felix Bykowski z siostrą stoi na piasku pod Nr. 4. — W. Franciszek Kollmann prefekt Suchedniowski stoi pod Nr. 214 w mieście. — W. Tomasz Radoński stoi na kleparzu pod Nr. 42. — W. Altesty konsyliarz stanu JJ. Mci przeiechał do Wiednia.

Dnia 3. *Marca.*

W. Józef Rewenkowski stoi na kleparzu pod Nr 4. — W W. Michał Czaplicki i Leon Macharzyński stoią pod Nr. 4 na kleparzu. — W. Ignacy Dzianot stoi pod Nr. 4 na kleparzu. — W. Zofia Lisicka stoi pod Nr. 42 na kleparzu. — W. hrabina de Rochechouart z Drezna stoi pod Nr. 452 w mieście. — W. Antoni Straszewicz stoi pod Nr. 94 w mieście. — W W. Stanisław Ryczkowski i Jan Żuchowski stoi pod Nr. 4. na kleparzu. — JP. Laforest C.K. kuryer gabinetowy przeieżdzał z Petersburga do Wiednia.

D O D A T E K

D O Nru. 19.

GAZETY KRAKOWSKIEY

W Niedzielę Dnia 6. Marca 1803.

Historyczny Rys Hamburskiego handlu i żeglugi od założenia tego miasta aż do ustanowienia anseatyckiey ligi.

Początkowo handel Hamburczykow składał ſię iedynie z sromotnego kupczynia niewolnikami. Mieli oni poddanych chrześcian, którzy odbiegali swych pogańskich panow i u nich przytułku szukali, chwytać i znowu poganom odprzedawać. S. Aschary pierwszy arcybiskup hamburski, dołożył wszelkiego ſtarania dla wykorzenienia tego sromotnego handlu, który potem tylko ukradkowo był prowadzony. Nie masz pewności, czyli Hamburczykowie trudnili ſię także zwyczaynym w ow czas handlem w Niemczech zbożem i bydłem. Podobnieysza ieſt, że tylko własnemi pod ow czas płodami, futrem, żeleziwem, wełnianemi towarami kupczyli. Hamburg był wcześnie nazwany miaſtem handlowem. W r. 1189 Cesarz Fryderyk I. nadał mu prawo wexlarſtwa. Pod ow czas nie było ieszcze ſtałey wartości monety, i na mocy powyższego prawa wexlowego każdemu mieszczaninowi wolno było zakładadź bank. Piwowarnie były także głownieyszem zatrudnieniem Hamburczykow, gdyż swoie piwa za granicę sprzedawali. Wywoz piwa zrodził handel klepkami, deszczkami, potaziem i zbożem. W roku 1232 nowe pod ow czas miaſto, a teraz parafiia S. Mikołaia, otrzymało od Cesarza Fryderyka II. przywiley na miewanie dwa razy do roku publicznych iarmarkow.

Zburzenie miaſta Bardewik przez Henryka Lwa w roku 1189 miało szczególnieyszy wpływ na powiększenie handlu hamburskiego. Hamburg poſiadał iuż od dawnieyszych czasow prawo składowe, i wykonywał go pod Ottonem III. bez żadney przeszkody. A ponieważ składowe pociąga za sobą i opłaty, ieſt zatem podobieńſtwo, że Hamburczykowie pod tymże Cesarzem cła u siebie zaprowadzili. Żegluga hamburska, iak ſię zdaie, winna swoy początek rybołowſtwu. W roku 1189 otrzymali Hamburczykowie przywiley łowienia po Elbie dwie mile wyżey i dwie mile niżey miaſta. W wieku 12 naywiększą prowadzili żeglugę do Wisby na wyspie Gothland. Jeſt podobieńſtwo, że Hamburczykowie iuż pod ow czas bawili ſię połowem śledzi; lecz naywięcey słynęli z połowu łososiow, przez który ſię zbogacieli. Chmiel do piwa doſtawali z Magdeburga, a sol do solenia ryb i t. d. od Bardewikerow. W roku 1238 zawarli Hamburczykowie przymierze z zachodniemi Fryzami i Hadelerami. W tym okresie czasu handel hamsburski i żegluga częſtokroć przez zamieszki i woyny przerywane były. Doświadczenie nakoniec nauczyło Hamburczykow, że morski handel prowadzony w towarzyſtwie daleko ieſt korzyſtnieyszy, niżeli prowadzony poiedynczo; weszli więc z Lubekanami w sławny ow związek, który w poźnieyszych czasach ſtał ſię zasadą do potężnieyszego daleko pod nazwiskiem anzeatyckiey ligi. Już Hamburg musiał pod ow czas wiele wyſtawiać okrętow, i cokolwiek miec siły zbroyney. W roku 1260 było w Lubece pierwsze spolne naradzenie posłow sprzymierzonych miaſt, do których przyłączyła ſię ie-

szcze Brunświka, czyli pierwszy anzeatycki seym. Od tego czasu zaczena się nowy okres świetności handlu i żeglugi Hamburczykow.

Anzeatyckie Miasta i ich Historya.

Hansa czyli Hanse znaczyło dawniey towarzystwo, a związek kilku miast na obronę i wydoskonalenie handlu nazywał się także Hansa, miasta zaś należące do tey ligi, nazywały się hanseatyckie, czyli iak dziś mowią anzeatyckie. Niektórzy kładą poczęcie tey ligi na początku, inni w środku 12 wieku; lecz z dawnych aktów pokazuie się, że ieszcze przed 12 wiekiem była utworzona, i przez przystępowanie innych miast wkrótce wzrosła. W roku 1554 znaydowało się ieszcze 63 miast w tym związku. Anzeatyckie miasta w nay większym swoim kwiecie, dzieliły się na 4 klasy, z których naypierwsza mieściła w sobie składowe miasta. Liga Anzeatycka tak wielki wpływ na handel miała, że iey miasta prawie po wszystkich kraiach wielkie przywileie otrzymały, a przez to co raz bogatszymi i znacznieyszemi się stawały. Pomiędzy temi miastami liczył się i Gdańsk. Prowadziły one prawie dla całey Europy, a szczególniey dla północney części, zagraniczny handel. Przywileie te uzyskały częścią dobrowolnie, częścią też przemocą wymogły, i z bronią w ręku potrafiły sobie zawsze zadosyć uczynić, ile razy tylko były napastowane. Bogactwa ich zieduywały im wielkie znaczenie. Krolowie Francuzcy nadali anzeatyckiey lidze wielkie przywileie. Właściwie anzeatyckie miasta prowadziły wspolnie handel; dla tego też mogły naturalnie wielkie przedsięwzięcia robić, a nawet woynę i pokoy stanowić. W Londynie, gdzie w wielkim zostawały poważaniu, miały własny swoy kantor z znacznemi prerogatywami.

W pierwszey połowie 16 wieku cały handel angielski przeciągnęły te miasta do siebie; osobliwie też angielskie sukna sprowadzano niefarbowane do Hamburga, tam ich farbowano i przygotowywano. Nieznacznie potrafiono angielskich kupcow zupełnie od niemieckiego handlu odsunąć; lecz ztąd także poszło, że Henryk VIII. Krol Angielski odwołał wszystkie przywileie anzeatyckich miast w Anglii, a mianowicie Lubeki i Hamburga. Z tem wszystkiem te miasta tak wielką sobie powagę i znaczenie w Anglii zrobiły, że to zniesienie za Henryka do skutku nie przyszło, dopiero za iego corki Elzbiety. Xiążęta też niemieccy patrząc zazdrosnem okiem na potęgę i bogactwa anzeatyckich miast, naywięcey się do ich upadku przyłożyli. Starali się iedno po drugim miasto od ligi oderwać, poukracali im przywileie, a czego niemogli polityką dokazac, dokazali orężem. zrobili pomiędzy sobą formalne przymierze na obalenie ligi anzeatyckiey; niektóre nawet miasta bronią przymusili do odstąpienia od niey, i tak długo ią nękali, poki iey do tego stopnia słabości nie przywiedli, że im przestała bydź straszną.

Tak więc upadła powoli siła anzeatyckich miast, którą przeszło 300 lat utrzymywały, że od Karola V. nie pozostał się tylko iey cień i czcze nazwisko. Trzy tylko miasta Hamburg, Lubeka i Bremen noszą ieszcze do dziś dnia to nazwisko. Hamburg sam ieden po upadku ligi wzbił się w bogactwa; inne dwa nie wiele dziś znaczący prowadzą handel.

DONIESIENIA.

Per C. R. Forum Nob. Cracov. Gal. Occid. præsentibus notum redditur Rdum: Valentinum Pruski cononicum cathedralem Cracov. die 2 Febr. 1789 Cracoviæ ab intestato fatis cessisse.

Quare qui ad hæreditatem post eundem defunctum relictatem jus aliquod successionis se habere credunt hisce citantur, ut jura sua quoad hanc hæreditatem hic Cæs. Reg. fori usque ad 12ma 8bris 1803 documentis fide dignis eo certius deducant, quo secus ex legitimaris illi, cui lex maxime favebit hæreditas addicentur ac extradetur. Cracoviæ die 3 Septembris 1800.

Josephs de Nikorowicz.
Joan. Morak.
Chrastiański.

Ex Consilo C. R. Fori Nobil. Cracovienensis Galliciæ Occidentalis,
Elsner.

C. K. Sądy Szlacheckie Krakowskie Galicyi Zachodniey Edyktem ninieyszym publicznie wiadomo czynią, że gdy co do dobr, na żądanie Swietnego Magistratu Krakowskiego, na licytacyą publiczną wystawionych, Pana Kazimierza Szembeka prawem pokonanego dziedzicznych Chutki zwanych, w celu zaspokoienia summy 250 czer. zło. przez prawem poko-

nywaiącego Pana Wilhelma Kluga wywindykowaney, w 4tym terminie licytacyi, to ieſt: dnia 25 Sierpnia sprzedanych, naywięcey offiaruiący warunkow niedopełnił, dobra w spomnione dnia 26 Marca 1803 roku o godzinie 9 zrana w C. K. Sądach tueyszych po 5ty raz na licytacyą publiczną podane będą, pod tym warunkiem: że przyszły nabywca dobr Chutek prawem pokonywaiącemu Wilhelmowi Klugowi tak co do kapitału 250 czer. zło. iako i co do prowizyi i kosztow prawnych w drodze exekucyi likwidować ſię maiącey zaraz po ukończoney licytacyi w gotowiźnie satyfakcyą uczynić pod rygorem §§. 449 i 450 ieſt obowiązany.

Nadto oraz i wierzyciele na dobrach tych zabezpieczeni upominaią się: ażeby nieoczekuiąc osobnego wezwania dopilnowali się w prawach swoich, że po nastąpioney sprzedaży dobr tych przez licytacyą, żadnego iuż do nich regresu mieć nie będą, ale iedynie do summy szacunkowey stosować się muszą. W Krakowie d. 24 Grudnia 1802.

Pod niebytność JW. Prezesa.

J. F. Krauſs.
Chraſtiański.
Brzorad.

Z Rady Ces. Krol, sądow szlacheckich Galicyi zachodniey
Bubna.

Magiſtrat Miaſta C. K. Stołecznego Krakowa nnieyszemi podaie do wiadomości, iż rzeczy ruchome niegdy Michała Lipnickiego iako to w złocie, srebrze, cynie, mosiądzu, miedzi, koralach, pościeli domowych sprzętach dnia 17 Marca r. b. o godzinie 9 i naſtępuiących więcey dniącemu, za gotową zapłatę na ulicy Grodzkiey pod Nr. 204 sprzedawane będą.

Ochotę więc kupienia co z pomienionych rzeczy maiący, maią ſię na wyznaczonym czaſie i mieyscu znaydować.

Drdacki.
Gollmayer.
Krzyżanowski.
Hirschberg.

Z Rady Magistratu C. K. Miasta Stołecznego Krakowa.
Dnia 11 Lutego 1802 roku.
Hohn.

C. K. Sądy Szlacheckie Krakowskie Gallicyi Zachodniey oznaymuią tym Edyktem Panu Tadeuszowi Kwaśniewskiemu: że Pan Marcin Zawadzki u sądow tych — o zapłacenie summy 8000 zł. pol. z prowizyą i kosztem prawnym, z oryginalney summy 9000 zł. pol. pochodzącey — żałobę na niego podał, i o pomoc sądu, ile sprawiedliwość, wymaga prosił.

Gdy zaś sądy te nie maiąc wiadomości, gdzie on zoſtaie, lub czy w cale w C. K. pańſtwach dziedzicznych znayduie się, onemuż Panu Tadeuszowi Kwaśniewskiemu adwokata tuteyſzego P. Męciszewskiego, z iego ſzkodą i iego koſztem zaſtępcą poſtanowiły, z którym proces ten ſtosownie do przepisu uſtawy ſądowey na C. K. pańſtwa dziedziczne wydaney, rozpocznie się, i ukończony będzie; on przeto Edyktem nnieyſzym tym końcem upomina się, ażeby w czasie przyzwoitym, to ieſt w przeciągu 90 dni swą excepcyą podał, albo ieżeli iakie ma prawa ſwego dowody, te zaſtępcy wyznaczonemu wcześnie przesłał, albo nakoniec innego sobie patrona obrał, tego sądom tuteyſzym wymienił, i podług przepisu tych środków prawa używał, które do ſwey obrony za nayskuteczniey ſze osądzi; gdyż w przeciwnym razie wſzelką niedogodność z zaniedbania wyniknąć mogącą samby sobie podług opiewu C. K. praw przypisać był winien.

J. Krauſs.
Chraſtiański.
Brzorad.

Z Rady C. K. sądów szlacheckich Galicyi zachodniey.
W Krakowie dnia 15 Grudnia 1802.
Bubna.

Ces. Król. Gubernium Galicyi zachodniey uwiadomia poddanego Pańſtwa Błyskowlce w Jozefowskim cyrkule, Antoniego Cwitala ieszcze w mieſiącu Kwietniu roku 1802 iako Flysaka za paszportem na 3 mieſiące za granicę wyszłego, a dotąd nie powracaiącego, ani o przyczynie swego bawienia nie donoszącego, ażeby w przeciągu 4 mieſięcy od ogłoszenia nniieyszego

wezwania powrocił, lub oczekiwał postąpienia z sobą iako z emigrantem, podług przepisu prawa. W Krakowie dnia 29go Stycznia 1803.

Magistrat Miasta C. K. Stołecznego Krakowa ninieyszemi wiadomo czyni, iż dnia 21go Marca r. b. o godzinie 9 zrana i następuiących rożne ruchomości, iako to: sprzęty domowe, suknie, robota snycerska, obrazy i t. d. po niegdy Antonim Gegenbauer pozostałe, więcey daiącemu za gotową zapłatę na ulicy S. Jana pod Nr. 482 sprzedawane będą. —— Ochotę kupienia co maiący, raczą się na wyżey oznaczonym czasie i mieyscu znaydować.

Drdacki.
Gollmayer.
T. Krzyżanowski.
Hirschberg.

Z Rady Magistratu C. K. Stołecznego Miasta Krak.
Dnia 17 *Lutego* 1803.
Hohn.

Dnia 24 miesiąca Marca r. b. będą 4 do Krakowskiey Propinacyi należące Kameralne Szynkownie w tuteyszey C. K. Dobr Kameralnych Administracyi przez publiczną licytacyą naywięcey daiącemu zaarendowane. Prætium Fisci czyli pierwsza cena wywołuiąca iest:

a) Od Krol: Szynku w Ogrodzie - - - - 150 ryń.
b) Z gruntu Latarnia zwanego - - - - - 180
c) Z pierwszey szynkownie na Zamku - - - 110
d) Z drugiey detto na Zamku - - - - - - 140

Życzący sobie teyże arendy nabyć maią się wzwyż wyznaczonym terminie o godzinie 9 zrana w C. K. dobr Kameralney administracyi na S. Jana Ulicy pod Nr. 486 (zaopatrzywszy się iednak 10tą częścią wadium) znaydować, gdzie oraz każdy licytant stosowne do tey arendy kondycye przeyrzec sobie może. Datt: w Krakowie d. 2 Marca 1803.

v. Textoris. *Vinc: Lögler.*

C. K. Sądy szlacheckie Krakowskie Galicyi Zachodniey oznaymuią tym Edyktem Panu Tadeuszowi Kwaśniewskiemu: że Pan Marcin Zawadzki u Sądow tych o zapłacenie summy 2904 zł. pol. (z summy oryginalney 3267 zł. pol. iako prowizyi od summy 64.0 zł. pol. kapitalney pochodzącey) z prowizyią i kosztem prawnym, żałobę na niego podał i o pomoc Sądu ile sprawiedliwość wymaga prosił

Gdy zas Sądy te, nie maiąc wiadomości gdzie on zostaie, lub czy weale w C. K. Państwach dziedzicznych znayduie się, onemuż Panu Tadeuszowi Kwasniewskiemu adwokata tuteyszego P. Męciszewskiego, z iego szkodą i iego kosztem zastępcą postanowiły, z którym procefs ten stosownie do ustawy sądowey na C. K. Państwa dziedziczne przepisaney, rozpocznie się i ukończony będzie; on przeto Edyktem ninieyszym tym końcem upomina się: ażeby w czasie przyzwoitym, to iest: w przeciągu 90 dni swą excepcyą podał, albo ieżeli iakie ma prawa swego dowody, te zastępcy wyznaczonemu wcześnie przesłał, albo nakoniec innego sobie patrona obrał, tego sądom tuteyszym wymienił, i podług przepisu tych śrzodków prawa używał, które do swey obrony za nayskutecznieysze osądzi; gdyż w przeciwnym przypadku wszelką niedogodność z zaniedbania wynikłą mogącą samby sobie, podług opiewu C. K. Praw przypisać musiał.

J. F. Kraufs.
Chrastiański.
Brzorad.

Z Rady C. K. Sądów Szlachkich Galicyi Zachodniey.
W Krakowie dnia 15 *Grudnia* 1802 *roku.*
Bubna.

Cesarsko-Krolewskie Gubernium Galicyi Zachodniey uwiadomia dwie corki, i dziedziczki zeszłego obywatela Wolbromskiego Augustyna Janika, Rozalią, (po nazwisku męża Szybulską) i Theresę, ieszcze w roku 1801 za granice wyszłe, a dotąd niepowracaiące, ani o przyczynie swego bawienia niedonoszące, ażeby w przeciągu 4 miesięcy od ogłoszenia ninieyszego wezwania powrociły, lub oczekiwały postąpienia z sobą iako z emigrantami podług przepisu prawa. W Krakowie dnia 1go Lutego 1803.